

Asia: VN/14603/2019-OM-2

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa sekä vankeuslain ja eräiden muiden seuraamusten täytäntöönpanosta annettujen lakien muuttamisesta

Klikkaa ja lisää väliotsikko

Lausunnonantajan yleiset kommentit esityksestä ja sen tavoitteista

Lausunto oikeusministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa sekä vankeuslain ja eräiden muiden seuraamusten täytäntöönpanosta annettujen lakien muuttamisesta.

Suomen Asianajajaliitolta on pyydetty lausuntoa oikeusministeriön valmistelemasta luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa sekä vankeuslain ja eräiden muiden seuraamusten täytäntöönpanosta annettujen lakien muuttamisesta.

Rikosseuraamuslaitoksessa on käynnistetty vuonna 2011 toiminnan kehittämis- ja tietojärjestelmähanke. Hankkeen nimeksi tuli vuonna 2013 ROTI. Roti-hankkeella luodaan Rikosseuraamuslaitokselle yksi yhteinen tietojärjestelmä, joka yhdistää nykyisen vankitietojärjestelmän ja yhdyskuntaseuraamusten Tyyne-tietojärjestelmään. Roti-hanke on paitsi tietojärjestelmähanke, myös toiminnan kehittämishanke. Hankkeen edetessä on havaittu, että tietojärjestelmän ja menettelytapojen uudistamisessa on arvioitava myös lainmuutostarpeita. Oikeusministeriön työryhmä on laatinut Roti-hankkeen edetessä luonnoksen hallituksen esitykseksi tietojärjestelmän käyttöönoton yhteydessä tehtäviksi lainmuutoksiksi.

Esityksen tavoitteena on ollut huomioida muuttuneet yleisen tietosuojalainsäädännön vaatimukset, joista keskeisin on tietojen tarpeellisuusvaatimusta täyttävän poistoaikojen lyhentämisen. Lisäksi tavoitteena on ollut huomioida Rikosseuraamuslaitoksen toimintatavoissa tapahtuneet ja tapahtuvat muutokset. Uusien toimintatapojen omaksuminen tulee esityksen mukaan tapahtumaan Rikosseuraamuslaitoksen uuden tietojärjestelmän käyttöönotossa. Tavoitteena on ollut myös

parantaa viranomaisten tiedonvaihdon varmistamiseen liittyviä seikkoja. Esityksen tavoitteena on edelleen yksinkertaistaa ja selkeyttää seuraamusten täytäntöönpanoon liittyviä menettelysäännöksiä, mikä parantaa tuomiotaan suorittavien ja henkilökunnan oikeusturvaa ja edistää seuraamusten täytäntöönpanon lainmukaisuutta.

Esityksen tavoitteina on myös eri seuraamuksia koskevan sääntelyn yhtenäistäminen, mikä parantaisi menettelytapojen yhdenmukaisuutta kaikessa seuraamusten täytäntöönpanossa. Pyrkimyksenä on erityisesti ollut eri lakien sääntelyn yhtenäistäminen täytäntöönpanon aloittamisessa, rangaistuslajin suunnittelussa, päihitteettömyyden valvonnassa, kurinpidossa ja velvollisuuksien rikkomisen sekä voimakeinojen käytössä. Esityksen tavoitteena on yhtenäistää lakien päätöstoimivaltaa sekä muutoksenhakua koskevat säännökset kunkin lain erityispiirteet huomioiden. Tavoitteena on edelleen ollut selkiyttää teknisesti erityisesti vankeuslain ja tutkintavankeuslain päätöstoimivaltaa koskevia säännöksiä. Tavoitteena on ollut säätää kaikissa laeissa kattavasti muutoksenhakukelpoisista ja muutoksenhakukieltoon asetettavista päätöksistä. Vielä esityksessä on pyritty täsmentämään lain tasolla mitkä ratkaisut koskevat perustuslain 21 pykälän tarkoittamin tavoin valvottuun koevapauteen määrätyn taikka yhdyskuntaseuraamusta suorittavan henkilön oikeuksia ja velvollisuuksia siten, että päätöksen muutoksenhakuoikeudesta tulee säätää.

Suomen Asianajajaliiton näkemyksen mukaan esityksen tavoitteet on huomioitu hyvin ja riittävästi lausuntopyynnön luonnoksessa hallituksen esitykseksi. Esityksessä on ehdotettu annettavaksi uusi laki henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa. Tätä on perusteltu sillä, että lakiin tulisi niin paljon muutoksia, että selvyiden vuoksi olisi syytä antaa kokonaan uusi laki.

Asianajajaliitto yhtyy tähän näkemykseen. Lain soveltamisen kannalta on tärkeää, että se on selkeä ja johdonmukainen. Kansalaisten oikeusturva ja oikeusvarmuus edellyttävät, että lait ovat yksiselitteisiä ja niissä on mahdollisimman vähän tulkinnanvaraisuutta.

Esityksessä ehdotetaan muutoksia sakon maksamiseen vankilassa. Nykyisin vankilaan saapuvilla on ollut viiden päivän maksuaika, mutta vankilassa jo oleville muuntorangaistukseen tuomituille on voitu myöntää kahden kuukauden maksuaika. Ehdotuksen mukaan kaikille muuntorangaistusta suorittaville varattaisiin viisi arkipäivää aikaa maksaa muunnetut sakot. Tämän johdosta vankeuslain 2 luvun 10 pykälän 2 momentti kumottaisiin, koska sakon maksamiseen harkinnanvaraisesti myönnettävästä kahden kuukauden maksuajasta luovuttaisiin.

Ehdotusta on perusteltu sillä, että se yksinkertaistaisi muuntorangaistusten käsittelyä vankilassa, koska kaikille tuomituille varattaisiin suoraan lain nojalla viisi päivää aikaa sakkojen maksamiseen. Rikosseuraamuslaitoksen ei tarvitsisi erikseen tehdä päätöstä kahden kuukauden maksuajan myöntämisestä, koska maksuaika määräytyisi suoraan lain nojalla.

Asianajajaliitto pitää tärkeänä, että vankilassa jo olevilla muuntorangaistukseen tuomittavilla olisi edelleen mahdollisuus saada kaksi kuukautta maksuaikaa. Vankeusrangaistustaan vankilassa suorittavan on huomattavasti vaikeampi hoitaa henkilökohtaisia asioitaan, kuten raha-asioitaan kuin vapaalla olevan. Tähän nähden olisi perusteltua, että vankilassa jo olevalla säilyisi mahdollisuus saada maksuaikaa nykyisin voimassa olevan lain mukaisesti.

Tavoitteena lienee edelleen se, että mahdollisimman moni sakko maksettaisiin ja sakkovankien määrä ei lisääntyisi. Tähän nähden niitä säännöksiä, jotka osaltaan mahdollistavat sakon maksamisen vankilassa suorittavan muuntorangaistuksen sijasta, ei tulisi heikentää.

Helsingissä, syyskuun 3. päivänä 2020

SUOMEN ASIANAJAJALIITTO

Hanna Räihä-Mäntyharju

Suomen Asianajajaliiton puheenjohtaja

LAATI:

Asianajaja Mikko Helenius, Asianajotoimisto Jaatela & Helenius Oy, Espoo

Lausunnonantajan kommentit keskeisistä ehdotuksista ja säännösehdoista

1. laki henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa

-

2. hallintolain soveltaminen

-

3. yhdyskuntaseuramusten täytäntöönpanon aloittaminen

-

4. sakon maksaminen vankilassa

-

5. rangaistusajan suunnittelu

-

6. kurinpito ja velvollisuuksien rikkominen

-

7. päihteettömyyden valvonta

-

8. voimakeinojen käyttö

-

9. valvotun koevapauden edellytysten selvittäminen

-

10. päätösvalta

-

11. muutoksenhaku

-

12. muut muutosehdotukset

-

Lausunnonantajan kommentit esityksen perustuslainmukaisuudesta

-

Lausunnonantajan muut kommentit

-

Koskentausta Lauri

Suomen Asianajajaliitto - Suomen Asianajajaliiton puheenjohtaja Hanna

Räihä-Mäntyharju